

a sok szeretetért, amelyet reánk pazaroltál, a Te hited szerint való egyetlen ellenértéket, a jognak szeretetét és az igazságnak becsülését adhatjuk és azt az ígérletünket, hogy a Te emlékedet örökkön örökké megőrizni, az örök viszonzlátásig fenntartani fogjuk.

Néhány szó a devizajogi perfelfüggesztés megoldására váró kérdéséhez.

Irta: *dr. Lehoczky Tivadar*

ügyvéd,

a Magyar Nemzeti Bank alügyésze.

A devizajogi perfelfüggesztés érdekes kérdése — mely szakiróinkat is foglalkoztatta — megérdemli, hogy újból foglalkozzunk vele. Megérdemli azért, mert még nem volt a devizajogban olyan kérdés, amelynek megoldása ilyen soká húzódva, annyira ellentétes joggyakorlatot eredményezett volna.

A perfelfüggesztés kérdését az alábbiakban a felmerült problémák szerint csoportosítva tárgyaljuk, és pedig *1. van-e különbség aszerint, hogy a követelés, — amely iránt a per indult — az ú n. transferratórium alá esik-e vagy sem és a perfelfüggesztés előfeltételeinek fennforgása hivatalból vagy csupán kérelemre vizsgálendő-e; 2. a Magyar Nemzeti Banknak (a továbbiakban röviden M. N. B.) milyen határozata az, amelynek alapján a per felfüggesztendő; 3. részfizetés engedélyezése esetén a hátralékos összeg erejéig van-e helye perfelfüggesztésnek; a perköltség kérdése részfizetés megengedése esetében hozott ítéletnél; 4. megállapítási pernek van-e helye akkor, amikor a per felfüggesztendő? (más szóval, a megállapítási per is felfüggeszhető-e?)*

Mielőtt a kérdéssel érdemben foglalkoznánk, közöljük itt a perfelfüggesztésre vonatkozó tételes jogszabályokat.

A 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának szövege a következő:

„(1) Ha az adós kimutatja, hogy a követelést a 4.550/1931. M. E. számú rendeletben foglalt tilalom folytán nem teljesítheti, vagy a teljesítést a Magyar Nemzeti Bank a 4. §. (2) bekezdése alapján elhalasztotta:

a) a követelés iránti pert a tilalom, illetőleg az elhalasztás tartamára fel kell függeszteni,

b) a követelés behajtása vagy biztosítása végett végrehajtást elrendelni (végrehajtható kiadmányt kiállítani) vagy foganatosítani, árverést elrendelni vagy kitűzni, már kitűzött árverést megtartani nem szabad,

c) a követelés nemteljesítése alapján kereskedővel vagy kereskedelmi társasággal szemben a fizetések megszüntetését a csődnyitást vagy a kényszerfelszámolás elrendelése szempontjából megállapítani nem lehet.

(²) Ha a követelés, amelyre valamely hitelező a csődnyitási kérelmet alapítja, külföldi pénzürtékben van meghatározva vagy külföldi hitelező javára áll fenn, a csődnyitási kérvényre minden esetben tárgyalási határnapot kell kitűzni, hacsak a csődnyitási kérelmet nem kell elutasítani."

A 6.900/1931. M. E. számú rendelet 4. §-a az alábbi rendelkezést tartalmazza:

„(¹) Külföldi pénzürtékben meghatározott, külföldi hitelezővel szemben fennálló tartozásokra — amennyiben azok az 1. §. (¹) bekezdése vagy a 3. §. alá nem esnek — csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad pengőben fizetni; a fizetést a hitelezőnek pénzürtéknél nyitott vagy vezetett számlájára kell teljesíteni és a befizetett összeg felett csak a Magyar Nemzeti Bank engedélyével szabad rendelkezni.

(²) A 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-át akkor is alkalmazni kell, ha az adós kimutatja, hogy a fizetést a jelen rendelet folytán nem teljesítheti."

Végül az ezen §-t kiegészítő 4.100/1932. M. E. számú rendelet 2. §-a így szól:

„A külfölddel szemben fennálló egyes tartozásoknak pengőértékben való befizetése tárgyában 6.900/1931. M. E. szám alatt kibocsátott rendelet 4. §-a a következő új, (³) bekezdéssel egészítették ki:

(³) Az (¹) és (²) bekezdésben foglalt rendelkezéseket külföldi hitelezővel szemben fennálló, belföldi pénzürtékben meghatározott tartozásokra is alkalmazni kell."

1. *Van-e különbség aszerint, hogy a követelés — amely iránt a per indult — az ú. n. transzfermoratórium alá esik-e vagy sem és a perelfüggesztés előfeltételeinek fennforgása hivatalból vagy csupán kérelemre vizsgálándó-e?*

A szakíróink közül dr. Nyeviczkey Zoltán¹⁾ igen érdekes megkülönböztetéssel kettéosztja a perelfüggesztés kérdését aszerint, hogy a követelés a) az ú. n. transzfermoratórium alá tartozik-e (tehát a 6.900/1931. M. E. számú rendelettel szabályozott, külföldieknek belföldiekkel szemben fennálló követelése, melyek csak pengőben teljesíthetők, de ehhez is a M. N. B. engedélye kell), b) vagy sem (tehát a 4.500/1931. M. E. számú, illetőleg a 4.550/1931. M. E. számú rendeletekkel szabályozott, belföldieknek külföldi fizetési eszközben teljesítendő követelése, melyek megfizetése, stb a M. N. B. engedélye nélkül tilos). Az első esetben akkor, amikor a külföldi hitelező az effektivitáshoz ragaszkodik, a perelfüggesztés előfeltétele „ipso iure" beáll, amivel szemben az utóbbi esetben a M. N. B. nyilatkozata „kimutatandó".

A bírói gyakorlat ezt az — inkább teoretikus jelentőségű — megkülönböztetést nem tette magáévá. A budapesti kir. Ítéltábla 1936. június 21.-én kelt P. V. 14.000/1935.—45. számú jogerős végzésében — annak ellenére, hogy a per az ú. n. „transz-

¹⁾ A mai devizajog és néhány megoldásra váró kérdés. Budapest, 1934. 86—87. oldal.

fermoratórium" alá tartozott — kimondja, hogy „a 4500/1931. M. E. számú, valamint a 4.550/1931. M. E. számú rendeletekben foglalt jogszabályok egybevetése alapján a kir. Ítéletábla úgy látja, hogy a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a alapján csak akkor van helye a per felfüggesztésének, ha az adós a Magyar Nemzeti Bank fhatározatával igazolja, hogy a Bank a fizetésre kifejezetten halasztást adott”.²⁾ Dr. Pethő Tibor³⁾ a kérdést gyakorlati szempontból vizsgálva reámutat arra, miszerint annak, hogy a 6.900/1931. M. E. számú és a 4.100/1932. M. E. számú rendeletekben szabályozott fizetések teljesítéséhez a M. N. B. *engedélye kell*, míg a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának szerinti a per, illetve eljárás felfüggesztéséhez *a tilalom kimutatása* szükséges, csupán az érdekelt peres felek szempontjából van jelentősége. A bíróság szempontjából — amely az említett előfeltételek fennforgása esetén a 4.550/1931. M. E. számú rendelet alapján a pert felfüggeszti — nincs jelentősége annak, hogy az adós a fizetésre nem kapott-e engedélyt vagy pedig a fizetést megtiltották-e.

Az előbbivel szorosan összefügg és ezért itt tárgyalandó az a kérdés, hogy a perfelfüggesztés feltételének fennforgása hivatalból vagy csak kérelemre vizsgálendő-e. Ebben a kérdésben erősen ingadozó joggyakorlatot találunk. A hivatalból történő vizsgálat, illetve felfüggesztés iskolapéldáját látjuk a budapesti kir. Ítéletábla P. IX. 14.477/1932/18. számú végzésének indokolásában.⁴⁾

„... a jelen perbeli követelés nyilvánvalóan a 4.500/1931. M. E., illetőleg a 6.900/1931. M. E. és 4.960/1932. M. E. számú⁵⁾ miniszteri rendeletekben foglalt tilalom alá esik, minthogy továbbá a perben nem igazoltatott az, hogy a Magyar Nemzeti Bank a peres követelés kifizetését megengedte volna; azért a jelen pert a hivatkozott rendeletekben foglalt tilalom tartamára a 4.550/1931. M. E. számú miniszteri rendelet 5. §. a) pontjában, illetőleg a 6.900/1931. M. E. számú miniszteri rendelet 4. §-ának második bekezdésében foglalt parancsoló rendelkezések alapján *hivatalból* is fel kellett függeszteni”. Érdekes az indokolás következő része, — melyet majdnem minden hivatalbóli felfüggesztést kimondó végzés indokolásában megtalálunk —: „A hivatkozott miniszteri rendeletek értelmében a per felfüggesztésének megszüntetését bármelyik fél az érintett tilalmak általános megszüntése előtt is bármikor kérelmezheti abban az esetben, ha igazolja, hogy a Magyar Nemzeti Bank a peresített követelés kifizetését akár idegen pénznemben, akár magyar pengőértékben engedélyezi”. Le kell szögeznünk, hogy a hivatalbóli vizsgálat

²⁾ Nyeiczkey: A transzfermoratóriummal kapcsolatos perfelfüggesztések. Kereskedelmi Jog. 1936. évi 9. szám.

³⁾ Devizajogi perfelfüggesztés, Polgári Jog. 1936. évi 9. szám.

⁴⁾ Nyeiczkey: A mai devizajog és néhány megoldásra váró kérdés. Budapest, 1934. 90. oldal.

⁵⁾ A 4.500/1931. M. E. számú rendelet kiviteli tilalmai kiterjesztő rendelet.

jelentősége mind inkább elhomályosul, mert a perek újabban majdnem kizárólag a külföldi fizetési eszközben fennálló követelés pengőellenértéke iránt indítanak, amely pengőösszegek megfizetését a M. N. B. az esetek túlnyomó többségénél legalább is részösszeg erejéig engedélyezi. Így a fizetési engedély már a per megindításakor a hitelező birtokában lehet, minekfolytán a felfüggesztés előfeltétele hiányzik.

A 4.140/1932. M. E. számú rendelet⁶⁾ — amely a hivatalbóli vizsgálatot a bírói eljárás perenkívüli szakaszára, nevezetesen a végrehajtási időszakra korlátozza — mindinkább kiszorította az előbb említett bírói gyakorlatban megnyilvánuló felfogást, amely lassan helyet ad annak az újabb irányzatnak, hogy a per folyamán még nem vizsgálandó hivatalból, vajjon megvan-e a M. N. B. vonatkozó engedélye. Így a budapesti kir. Itélőtábla P. VII. 4.139/1936/19. számú ítéletének indokolásában kimondja, hogy:

„Nincs oly jogszabály, hogy a Nemzeti Bank engedélyének hiánya a perlést megakadályozza és hogy a felperesnek a kereset indításkor igazolnia kell a Nemzeti Bank engedélyét. A külfölddel való fizetési forgalom ellenőrzése és szabályozása tárgyában fennálló jogszabályok csak a perek felfüggesztését írják elő és ezt is csak abban az esetben, ha az adós kimutatta, hogy a követelést a fennálló tilalmak folytán nem teljesítheti, vagy a teljesítést a Magyar Nemzeti Bank elhalasztotta (4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §. a) pont). Minthogy pedig az alperes a felfüggesztés törvényes előfeltételeinek fennforgását ki nem mutatta, jelen esetben még a peres eljárás felfüggesztésének sem lehet helye.”

Ifj. Gergely Ernő⁷⁾ szerint is a gyakorlat ilyen irányban kialakultnak tekinthető. Erre enged következtetni a kir. Kúria 1936. február 13.-án hozott Pk. VII. 5.769/1935/43. számú végzése, melynek világos indokolása szerint:

„A 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának első bekezdése kimondja, hogy ha az adós kimutatta, hogy a követelést a 4500/1931. M. E. számú rendeletben foglalt tilalom folytán nem teljesítheti, vagy

⁶⁾ 1. §. „Ha külföldi hitelező a zálogjog előjegyzését vagy végrehajtási jogcselekmény elrendelését vagy foganatosítását kéri, a bíróság a kérelem tárgyában való határozat hozatala előtt minden esetben köteles a feleket meghallgatni annak megállapítása céljából, hogy a kérelem teljesítése nem ütközik-e a külfölddel való fizetési forgalomra vonatkozó jogszabályokba, főként, hogy megvan-e a Magyar Nemzeti Bank részéről szükséges engedély (4.500., 4.550., 6.900/1931. M. E., 4.100/1932. M. E. számú rendeletek), illetőleg, hogy a Magyar Nemzeti Bank az adósnak a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 4. és 5. §-a értelmében adott-e halasztást. Ha kitűnik, hogy a kérelem teljesítése az idézett rendelkezésekbe ütközik, vagy ha az adós igazolja, hogy a Magyar Nemzeti Bank a halasztást megadta, a kérelmet el kell utasítani. Ha a bíróság a kérelmet elutasítja, az adóst a kérelem és a jelen rendeletben megszabott eljárás költsége nem terheli. — Az előző bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni abban az esetben is, ha belföldi hitelező valósággal külföldi pénznemben fizetendő követelés alapján kér előjegyzést vagy végrehajtást.”

⁷⁾ Magán és Büntető Devizajog. Budapest, 1936. 192. oldal.

a teljesítést a Magyar Nemzeti Bank a 4. §. (2) bekezdése alapján elhalasztotta: a követelés iránt folyamatba tett pert a tilalom, illetőleg az elhatározás tartamára fel kell függeszteni.

Ennek a rendelkezésnek a helyes értelme az, hogy a bíróságnak a fizetési engedély hiányát a perben csak az adós kifogása folytán kell vizsgálnia, ebben az esetben azonban az adós tartozik igazolni azt, hogy ő a fizetési engedélyt a Magyar Nemzeti Bankból kérte, de nem kapta meg, illetve, hogy ő a Magyar Nemzeti Banktól a teljesítésre halasztást nyert."

2. A Magyar Nemzeti Banknak milyen határozata az, amelyek alapján a per felfüggesztendő?

Mindenekelőtt ismertetjük a M. N. B. azon határozatait, amelyek a per felfüggesztés szempontjából — figyelemmel az említett különböző felfogásra — szöbajöhetnek. Ezek a határozatcsoportok a következők:

A M. N. B.

a) az adós vagy a hitelező kérelmére vagy engedélyezi a fizetést és pedig a kérelem szerint: egészben vagy részben, vagy a kérelemtől eltérően: részben, vagy pedig a fizetés megengedése irányuló kérelmet elutasítja;

b) az adósnak vagy a hitelezőnek külföldi fizetési eszköz rendelkezésre bocsátása iránti kérelmére (ú. n. igénylés) devizát utal ki egészben vagy részben, vagy pedig elutasítja a kérelmet; végül

c) kifejezett fizetési tilalmat rendel vagy halasztást engedélyez.

Az a) esetben, ha a M. N. B. a fizetést egészben engedélyezi, a kérdés tiszta, mert a per — bármelyik felfogás szempontjából nézzük is — folytatható. Azt az esetet, amikor a M. N. B. részfizetést engedélyez: a következő, kizárólag ennek az esetben szánt fejezetben fogjuk tárgyalni. Nyitva marad tehát az az eset, amidőn a fizetés engedélyezése iránti kérelem el lett utasítva.

A b) esetben, ha a kérelem engedélyezve lett, szintén nincs probléma. A részengedély esetével a következő fejezetben fogunk foglalkozni. Nyitva maradó kérdés tehát ebben a határozatcsoportban is az az eset, amidőn a kérelem el lett utasítva.

A c) esetben, minthogy itt a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §. 1. pontja szerinti „kifejezett” tilalomról, illetve az adósnak adott halasztásról van szó, a per vitán felül felfüggesztendő.

Nyitva maradtak tehát e fejezetben tárgyalandó azok az esetek, amikor a M. N. B. a fizetés iránti (és pedig akár a pengőben való lefizetésre, akár a valuta rendelkezésre bocsátására irányuló) kérelmet elutasította. A 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a azt a rendelkezést tartalmazza, hogy ha az adós kimutatja, hogy a követelést a 4.500/1931. M. E. számú rendeletben foglalt tilalom folytán nem teljesítheti, vagy a teljesítést a M. N. B. a 4. §. 2. bekezdése alapján elhalasztotta, ... fel kell függeszteni, stb. Kérdés tehát, hogy a fizetési tilalom — melyet az adósnak ki kell mutatnia — kifejezettnek kell-e lennie, vagy sem. Azaz: elegendő az a) és b) esetekben említett

elutasítás, vagy a felfüggesztés előfeltétele csak a c) esetben említett kifejezett tilalom (és halasztás) lehet? Proszwimmer Béla⁸⁾ szerint a perfelfüggesztésnek csak akkor van helye, ha az adós mutatja ki, hogy a teljesítésben őt a rendeletek akadályozták vagy neki a M. N. B. közérdekből halasztást engedélyezett, a hitelező azonban ennek hiányában eljárhat és őt a per felfüggesztésével a jogsegélytől elűzni nem lehet. Pethő Tibor⁹⁾ szerint a bírói gyakorlat arra az álláspontra helyezkedett, hogy a „kimutatja” szó nem azt jelenti, hogy az adós okiratainak felmutatása mellett bejelenti, hogy a teljesítés tilalomba ütközik, hanem azt, hogy az adósnak az a feladata, hogy készen, hitelező-érdemlően és aggálytalanul mutassa ki a tilalmat oly formában, amit első pillantásra elfogadhat az eljáró törvénykezési szerv. Szerinte a M. N. B.-nak a fizetés megengedésére, illetve valuta rendelkezésre bocsátására irányuló kérelmet *elutasító* határozat in concreto megalapítja a felfüggesztés feltételét. A bírói gyakorlat valóban hajlik a kérdésnek ily módon való megoldása felé, a kir. Kúria V. 5.508/1934. számú döntése pl. megállapítja, hogy az adós valutaigénylésének a M. N. B. részéről történt elutasítása az adós kérelmének szempontjából ugyanolyan megítélés alá esik, mint amidőn a M. N. B. a teljesítést a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 4. §-ának 2. pontja értelmében elhalasztja. Ezen felfogás veszélyes voltára utalunk a következő, a gyakorlatban könnyen előforduló példával: Az adós külföldi fizetési eszközben teljesítendő, mondjuk áruimportból eredő tartozásának megfizetése végett effektív valuta rendelkezésre bocsátása iránti igénylést nyújt be a M. N. B.-hoz. Feltesszük, hogy az adós rosszhiszemű és az igénylést tudatosan hiányosan felszerelve nyújtja be, aminek, vagy más számos oknak következtében a M. N. B. — a kérelmet elintézni kénytelen lévén — azt elutasítja. A követelés iránti perben azután az adós — a fenti bírói gyakorlat mellett — az elutasító határozat felmutatásával a perfelfüggesztés feltételét kimutathatná — ami nyilván helytelen eredmény. Igaz ugyan, hogy a hitelező a M. N. B.-nak pengőben való fizetésre irányuló engedélye alapján a per folytatását kérheti, de ha a per esetleg olyan természetű követelés iránt indítatott, melynek megfizetését a M. N. B. pengőben sem engedi meg, — az adós által produkált elutasító határozat folytatás felfüggesztett per nem folytatható és érdemben cognitio tárgyává nem tehető, ami arra vezet, hogy bizonyítékok elenyésznek, stb. és a hitelező elzárattott attól az elemi jogától, hogy a vitás jogkérdést tisztázhassa.

Itt kapcsolódik a kérdés a megállapítás iránti per kérdésével, melyre a 4. fejezetben fogunk kitérni. A felhozott példa talán alkalmas arra, hogy demonstrálja annak az álláspontnak kívánatos voltát, hogy a tilalomnak, illetőleg a halasztásnak *kifejezettnek* kell lennie. Utalunk itt a budapesti kir. Itélőtábla 1936. június 21.-én kelt P. V. 14.000/1935.—45. számú végzé-

⁸⁾ Denegatio justitiae. Polgári Jog. 2—3. 1933.

⁹⁾ Devizajogi perfelfüggesztés. Polgári Jog. 1936. évi 9. szám.

sére,¹⁰⁾ mely szerint: „a 4.500/1931. M. E. számú, valamint a 4.550/1931. M. E. számú rendeletekben foglalt jogszabályok egybevetése alapján a kir. ítélőtábla úgy látja, hogy a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-a alapján csak akkor van helye a per felfüggesztésének, ha az adós a Magyar Nemzeti Bank határozatával igazolja azt, hogy a bank a fizetésre kifejezetten halasztást adott”. Ismételjük: a perfelfüggesztés szempontjából a valutában teljesítendő fizetésekre adott kifejezett halasztás egyenértékű a pengőben teljesítendő fizetés kifejezett tilalmával.

3. *Részfizetés engedélyezése esetén a hátralékos összeg erejéig van-e helye perfelfüggesztésnek; a perköltség kérdése részfizetés megengedése esetében hozott ítéletnél.*

A 2. fejezet a) és b) csoportjában ismertettük a részfizetés megengedésének esetét. Ezek a határozatok igen gyakoriak, hiszen a M. N. B. a hitelügyletből eredő tartozások zöménél csak a tőke kis hányadának (3 %) megfizetését engedélyezi. A fejezet címében foglalt kérdés már sok jogvitára adott alkalmat és merőben ellentétes joggyakorlatra vezetett. A judikatúra ebben a kérdésben három irányban halad, éspedig: a) a per lefolytatása után hozott ítéletben „a mindenkor fennálló jogszabályok keretén belül” történő teljesítésben maraszal; b) a megfizetni engedett rész erejéig részítéletet hoz és a hátralékos rész erejéig a pert felfüggeszti; c) végül találunk oly bírói döntést is, amely a részfizetési engedély ellenére felfüggeszt.

A b) esetben a döntés azon a megfontoláson nyugszik, hogy ha a M. N. B. csak a követelés bizonyos hányada erejéig engedi meg a fizetést, úgy a hátralékos részre — ha nem is kifejezetten — megtiltja a fizetést. Így a budapesti kir. Itélőtábla P. I. 13.074/1934/16. számú végzésének indokolásában kimondja, hogy: „Kétségtelen, hogy a Magyar Nemzeti Banknak az iratok között hiteles másolatban fekvő határozata a kifizetésre engedélyezett összeg felüli tőke és kamatteljesítésre nézve tilalmat tartalmaz.” A budapesti kir. Itélőtábla 1935. március 12.-én P. I. 10.564/1934/21. szám alatti végzésével az eljárást — dacára, hogy a felperes birtokában részfizetési engedélyek voltak — felfüggesztette. A m. kir. Kúria a kir. Itélőtábla említett végzését — felfolyamodás folytán — a P. VII. 1.650/1935/23. számú végzésével a megfizetni engedett rész erejéig megváltoztatta, mondván, hogy „... a felfüggesztést az engedély korlátai között meg kellett szüntetni”. Ugyancsak a kir. Kúria az említett ügyben P. VII. 5.347/1935/33. sz. alatt a megfizetni engedett összeg erejéig részítéletet hozott. Mint érdekességet említjük meg, hogy a budapesti kir. törvényszék a 30. Pf. 1.184/1934/23. számú végzésével az eljárást a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának a) pontja alapján felfüggesztette, mert a perben érvényesített követelés 95 % -a tekintetében a perléshez a M. N. B. engedélye hiányzott, a fennmaradó 5 % tekintetében pedig a felfüggesztés

¹⁰⁾ Nyeviczkey Zoltán: A transzfermoratóriummal kapcsolatos perfelfüggesztések. Kereskedelmi Jog. 1936. év. 9. szám.

mellett *célszerűségi* okok szóltak. A törvényszék később ezen ügyben a megfizetni engedett részösszeg erejéig részítéletet hozott és a perköltségre vonatkozó intézkedést a véghatározatra tartotta fenn.

A kérdésnek részítélettel való megoldása ellen sok érv szól. A Pp. 388. §-ának vonatkozó részével („... ha a kereseti követelés csupán egy része alkalmas eldöntésre: a bíróság részítéletet hozhat”) sem látjuk a részítélet hozatalát indokoltnak, mert az a körülmény, hogy a M. N. B. csak részfizetést engedélyezett, egymaga nem teszi a követelést az eldöntésre alkalmatlanná. Utalunk itt az 1. és 2. alatt ismertetett judikaturára, mely afelé hajlik, hogy a felfüggesztés feltételéül (s a felhozott esetekben egyben a részítélet feltételéül is) szolgáló tilalomnak, illetőleg halasztásnak *kifejezettnek* kell lennie. Arról még lehetne vitatkozni, hogy az „elutasítás” kifejezett tilalom-e vagy sem, de a M. N. B. részfizetési engedélye, mely a követelésnek megfizetni engedett részét meghaladó részére nézve semmiféle intézkedést nem tartalmaz, *kifejezett* tilalomnak semmi esetre sem tekintendő. A részítélettel való megoldás ellen szól még az is, hogy a per anyaga alapos bírói *cognicio* tárgyává nem tehető. A per-ökonómia elvet szolgálja a Pp. 388. s következő §-ában foglalt feltételek fennforgása esetén hozandó részítélet. Az a részítélet azonban, amely azért hozott, mert a M. N. B. a fizetést csak részösszeg erejéig engedélyezte, a per-ökonómia elvével merőben ellentétes. A részítélet hozatala ellen hozható fel az is, hogy a M. N. B. részfizetési engedélyében csak százalékszerűen határozza meg a megfizetni engedett összeget, tehát a bíróság az egész követelést amúgy is vizsgálat tárgyává kell hogy tegye annak megállapítása végett, hogy mennyiben áll fenn a vitássá tett tökekövetelés, amelynek egy része megfizethető.

E fejezetben tárgyaltakkal szorosan összefügg a perköltség megítélésének kérdése akkor, amikor a bíróság a M. N. B. részfizetési engedélye alapján hoz ítéletet. Mint az előző fejezetből kitűnt, a részfizetési engedély esetében a perköltség megítélésének szempontjából két bírói határozattal számolhatunk. Éspedig a bíróság vagy a) részítéletet hoz, vagy b) a tartozás összegében marasztal a devizarendeletek által korlátozott hatállyal.

A részítélet esetében a perköltségek megítélését a Pp. 424. §-a szabályozza. A bíróságok ennekfolytán a perköltségek tekintetében a döntést a véghatározatra utalják. Így a budapesti kir. Ítéletábla P. I. 10.564/1934/26. sz. részítéletével „az elsőfokú végítéletnek ezt meghaladó marasztaló, valamint a perköltségre vonatkozó része tekintetében a döntést a véghatározatra utalja”.

Abban az esetben, amidőn a bíróság részfizetés esetében nem részítélettel határoz, világosan megszabja a követendő irányt a m. kir. Kúria C. VII. 2886/1935. számú 1935. szeptember 17.-én kelt ítélete, melynek indokolása szerint:¹¹⁾ „Egymagában az a körülmény, hogy a devizaforgalom korlátozása tekintetében a kereset beadása után életbeléptetett és jelenleg is fennálló

¹¹⁾ Jogi Hírlap. 1935. október 15.-i száma.

rendelkezések folytán a felperes nem juthat ezuttal követelésé teljes összegéhez, a perköltségek viselésének és összezszerűségének kérdését nem érinti."

4. *Megállapítási pernek van-e helye akkor, amikor a per felfüggesztendő? (más szóval, a megállapítási per is felfüggeszthető-e?)*

A perfelfüggesztés vizsgálatával kapcsolatban felmerült az a kérdés, hogy felfüggesztés esetében akkor, amikor az alperes érdemben is védekezik, a külföldi hitelező leszállíthatja-e marasztalás iránti kérelmét megállapításra? (Pp. 188. §. 6.)

A m. kir. Kúria 3262/1932. sz. elvi jelentőségű határozatában arra az álláspontra helyezkedett, hogy — mivel a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 5. §-ának 1. pontja általában „a követelés iránti” Perről beszél — a felfüggesztés nemcsak a behajtási, de a megállapítási perekre is kiterjed.¹²⁾ Nyeviczkey¹³⁾ azon az állásponton van, hogy a 4.550/1931. M. E. számú rendelet 4. §-a a *teljesítés* iránti perek felfüggesztését szabályozza, de nem vonatkozik a megállapítási perekre. Ezt az álláspontját azzal a gyakorlati érveléssel alátámasztja, hogy: „az eldönthető jogviták eldöntésével és így a jogi helyzetek lehető tisztázásával egyúttal a tranzigálások lehetősége nyílik meg és — anélkül, hogy az összes esetek különféleségét rendszeresen át lehetne tekinteni — mindenesetre biztos az, hogy igen sok ügy teljes megrekedése helyett azok végleges lebonyolítása válik lehetővé, ami — végeredményben — egyúttal a gazdasági élet és forgalom élénkítésére ad alkalmat, tehát egyúttal egy fontos és általános közgazdasági érdek érvényesülését mozdítja elő."

Amennyiben a megállapítás iránti perek a Pp. 130. §-ában felsorolt előfeltételei fennforognak, valóban kívánatosnak látszik az, hogy az ilyen per ne függesztessék fel. A megállapítási per esetei (valamely jogviszony vagy jog fennállásának, stb. kérdése) mindenesetre kívül állanak azokon az eseteken, melyeknek hatósági minőségben való intézését a rendeletek a M. N. B. hatáskörébe utalják.

Összehasonlításképpen utalunk itt a német devizajog állásponinjára. A marasztalásra irányuló perek tekintetében az 1935. február 4.-i devizatörvény 39. §-a kimondja, hogy az ilyen perek esetében az eljárás bármelyik fél kérelmére mindaddig felfüggesztendő, amíg a devizahatóság nem döntött. E rendelkezés elvi alapját az 1936. december 19.-i végrehajtási rendelet (Richtlinien) a következőképpen világítja meg:

„Prozessuale Handlungen (Klageerhebung, Streitverkündung, Zwangsvollstreckung) bedürfen als solche nicht der Genehmigung. Dem § 39 des Devisengesetzes liegt aber die Rechtsauffassung zugrunde, dass, wenn ein Anspruch verfolgt wird, zu dessen Erfüllung der Schuldner der Genehmigung bedarf, das Gericht ohne den Nachweis

¹²⁾ Proszwimmer Béla: *Denegatio justitiae*. Polgári Jog. 2—3. 1933.

¹³⁾ Nyeviczkey Zoltán: *A mai devizajog és néhány megoldásra váró kérdés*. Budapest, 1934. 52. oldal.

des Vorliegens der Benehmigung der Klage nicht stattgeben könnte, da es den Schuldner sonst zu einer verbotenen Leistung verurteilen würde. Daher ist in diesen Fällen die Genehmigung nicht zur Erhebung der Klage oder zur Durchführung der Zwangsvollstreckung als solcher, sondern „zur Leistung des Schuldners“ zu erteilen.“

A végrehajtási rendelet ugyanezen §-ának (4) bekezdése azután kimondja, hogy: „Für die Durchführung einer Feststellungsklage (§ 256 Zivilprozessordnung) bedarf es keiner Genehmigung, da mit einer solchen Klage keine Leistung des Schuldners verlangt wird.“

A megállapítási perek tekintetében tett kivétel jogpolitikai célja kétségteljesen az, hogy lehetővé tegye a devizakorlátozással érintett követelés hitelezőjének azt, hogy bizonytalanná vált jogállapotát biztosítsa, így különösen, hogy a követelésével szemben felhozott kifogásokat lerontsa és így lehetővé váljék a teljesítés iránti perre való áttérés, mielőtt a devizakorlátozások megszűnnek, vagy enélkül is, ha a devizahatóság fizetési engedélyre rendelkezőre áll. Külön érdekességet ad a német devizajog ezen intézkedésének az a körülmény, hogy a „Zivilprozessordnung“ 256. §-ában szabályozott megállapítási per előfeltételei majdnem azonosak a magyar Pp. vonatkozó §-ának előfeltételeivel.¹⁴⁾ Hangsúlyozni kell, hogy a német devizajog a megállapítási pernek a perrendtartásban megállapított szigorú előfeltételeit nem lazítja meg és nem biztosítja a hitelező számára azt a jogot, hogy csupán azért, mert a marasztalásra irányuló per lefolytatásának helye nincs, követelésének bírói megállapítását kérhesse. Amennyiben a belföldi joggyakorlat is abban az irányban fejlődne, hogy megállapításra irányuló perek felfüggesztésének helye nincs, a dolog természeténél fogva ugyancsak meg kellene kívánni, hogy a felperes a Pp. 130. §-ának megfelelően mindenkor mutassa ki azt, hogy a megállapításra jogállásának biztosítása végett szüksége van, mert ellenkező esetben a megállapítási per elutasítandó.

A kérdésnek egyébként a devizajog szempontjából azért nincs nagyobb gyakorlati jelentősége, mert a M. N. B. a fizetési engedélyt — ha csak a követelés egy hányadára is — minden esetben kiadja. Nincs tehát szükség arra, hogy a hitelező csupán azért, mert nincs a M. N. B. fizetési engedélyének birtokában, a teljesítés iránti pert megállapítási per folyamatba tételével kerülje meg.

*
*
*

E kis cikknek csupán az volt a célja, hogy a rendelkezésre álló joggyakorlat és a szakirodalomban kialakult álláspontok

¹⁴⁾ § 256. (231.) Auf Feststellung des Bestehens oder Nichtbestehens eines Rechtsverhältnisses, auf Anerkennung einer Urkunde oder auf Feststellung der Unechtheit derselben kann Klage erhoben werden, wenn der Kläger ein rechtliches Interesse daran hat, dass das Rechtsverhältnis oder die Echtheit oder Unechtheit der Urkunde durch richterliche Entscheidung alsbald festgestellt werde.

egybevetésével a devizajog még megoldatlan azon problémáira világítson rá, amelyek a perfelfüggesztés kérdésében előforduló visszásságot okozzák és amelyek tekintetében az egységes bírói gyakorlat kialakítása a jogbiztonság tekintetében kívánatos.

JOGALKOTÁS.

Új jogszabályok.

Külföldi osztalékszervények (MNB. 260. számú körlevele).

A 300/1936. M. E. számú rendelet értelmében 1936. január 22. napjától kezdve tilos Magyarország területére behozni akár belföldi, akár külföldi kibocsátású részvényt, záloglevelet, államadossági vagy más kötvényt, pénztárjegyet, kincstári váltót vagy kincstári jegyet. A tilalom kiterjed az említett értékpapírok szervényeinek és szervényutalványainak a behozatalára is, de nem vonatkozik a behozatal idejében már lejárt osztalék- és kamatszervényekre.

A MNB. a 300/1936. M. E. számú rendelet 1. §-ának 3. bekezdésében meghatározott jog körében a továbbiakig felmentést ad az idézett kormányrendelet 1. §-ának (2) bekezdésében foglalt és előbb közölt behozatali tilalom alól minden olyan *belföldi kibocsátású részvény osztalékszervénye* tekintetében, amely az 1935/36., 1936. vagy ennél korábbi üzletévre járó osztalék felvételére jogosít fel. A felmentés hatályban van tekintet nélkül arra a körülményre, vajjon a kibocsátó vállalat közgyűlése a tényleges behozatali időpontjáig már határozott-e a szervény megjelölt üzletévre fizetendő osztaléka tekintetében, illetve a társaság megkezdte-e már az osztalék folyósítását. A fentiek értelmében tehát magyar kibocsátású részvények mindama osztalék szervényei, melyek az azokon feltüntetett szöveg értelmében az 1935/36., 1936. vagy ennél korábbi üzletév után járó osztalék felvételére jogosítanak fel, a továbbiakig külön engedély nélkül hozhatók be Magyarország területére.

Magyar-román utazási forgalom (MNB. 259. számú körlevele). 1937. március 8-ától kezdve az utasforgalomban leu-bankjegyek további intézkedésig személyenként legfeljebb 1000 leu erejéig szolgáltatathatók ki. Megjegyzendő, hogy az utasforgalomban Romániába legfeljebb 1000 leu értékű bankjegy vihető be.

A kir. Kúria jogegységi tanácsának 1937. március 9-én kelt 84. számú polgári döntvénye (B. K. 61. szám).

A veszélyes üzem fenntartója tárgyi alapon nem felelős az üzem körében előfordult balesetből származó károkért, ha bizonyítja, hogy a kártokozó esemény nem áll okozati összefüggésben azokkal a körülményekkel, melyek az üzemet általában veszélyes üzemnek minősítik.

A köztartozások késedelmes fizetése esetében felszámítható késedelmi kamat és adóptílék mérséklése tárgyában hozott 1937. évi március 21. napján hatályba lépett 700/1937. M. E. sz. rendelet (B. K. 65. szám).

A rendelet a közadók kezeléséről szóló 600/1927. P. M. sz. hivatalos összeállítás 31. §. 1. bekezdésének 1. és 4. pontját, továbbá